

PÁPAI KOLLÉGIUMI LAPOK

A PÁPAI REFORMÁTUS TEOLÓGIAI AKADÉMIA DIÁKÚJSÁGA

MEGJELENIK MINDEN HÓNAPBAN

FŐSZERKESZTŐ: Sárközi Gergely Antal, PRTA
Szerkesztőség elérhetősége: pklujtag@gmail.com



TÁRSSZERKESZTŐ: Dörömbözi Alex, PRTA
A lapot érintő minden közlemény hozzájuk küldendő.

V. ÉVFOLYAM 5-6 SZÁM. 2020. MÁJUS-JÚNIUS

VAN KÖZBENJÁRÓNK! ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖKI IGEHIRDETÉS¹

Írta: Sárközi Gergely Antal

Lectio: ApCsel 1, 4-14.

Textus: 1Jn 2,1. „Gyermekeim, ezt azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek; ha pedig vétkezik valaki, van pártfogónk az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus.”

Szeretett Keresztyén Testvéreim!

Jézus Krisztus mennybemenetelét ünnepeljük ezen a mai napon. Jézus, feltámadása után 40 napig még a tanítványaival maradt, hogy felkészítse őket azokra az időkre, amikor már nem lesz testben velük a földön. A Heidelbergi Káté 46. kérdés-felelete úgy fogalmazza meg ezt, hogy „Krisztus tanítványai szeme láttára emeltetett föl a földről a mennybe, és a mi javunkra van ott, míg ismét eljön ítélni élőket és holtakat.” Krisztus tehát fölemeltetett a mennybe, és most ott van. Tudjuk, hogy eljön majd egyszer, hogy ítéletet tartson a világ fölött, de amíg ez nem következik be, addig is munkálkodik odafönn, méghozzá értünk. Tudjuk, hogy emberi természete szerint nincs már itt a földön, de „istenségével, felségével, kegyelmével és Szentlelkével soha nincs távol tőlünk” (47.kf). Ez pedig megerősítő üzenet, igazi vigasztalás, bátorítás. Ahogyan az is, amiről ma beszélünk.

I.

A mai alkalmon a Heidelbergi Káté 49. kérdés-feleletének első szakaszával foglalkozunk. Azt a kérdést teszi föl Káténk, hogy „**Mit használ nekünk Krisztus mennybemenetele? Először, hogy ő a mennyben Atyja színe előtt értünk könyörög.**”

¹ Az igehirdetés elhangzott Noszlopon, 2020. május 21-én, áldozócsütörtökön.

Jézus Krisztus értünk könyörög. Fel tudjuk-e fogni, fel tudjuk-e mérni ennek a jelentőségét? Jézus fölment a mennybe, odaült a Mindenható Atya Isten jobbára, és könyörög értünk, hétköznapi emberekért. **Közbenjáró értünk.** Az öreg Éli – amikor megtudta, hogy fiai milyen gonosz módon cselekedtek –, föltette a mai szemmel igencsak költőinek tűnő kérdést: „*Ha ember embertársa ellen vétkezik, megítéli őt Isten. De ha az ÚR ellen vétkezik az ember, ki lehetne érette közbenjáró?*” (1Sám 2,25, Új Károli fordítás) Az a kérdés, amelyet Éli föltett, tulajdonképpen több mint ezer esztendővel később került teljes mértékben megválaszolásra, Jézus Krisztus eljövételével.

Az Ószövetség beszél emberi közbenjárókról, akik a földön végezték közbenjáró szolgálatukat. Beszél arról, hogy Ábrahám is közbenjárt Sodoma és Gomora érdekében (Gen 18,20-33); beszél arról, hogy Mózes közbenjárt Egyiptomért, a próféták; majd a fogságot követően a főpapok a népert; ezen felül voltak közbenjárók a mennyben is, az angyalok (Jób 33,23-26). Ez a közbenjáró képze áthatja a Biblián kívüli zsidó irodalmat is, majd megjelenik az Újszövetségben, ahol maga Pál apostol mondja, hogy a Lélek közbenjár Istennél a hívőkért (Róma 8,26k). Krisztus Urunk pedig még itt a földön, maga is közbenjárt tanítványaiért (Jn 17), ugyanakkor azt ígérte tanítványainak, hogy az Ő elmenetele után nem maradnak árvák, mert maga a Paraklétosz – a Pártfogó, a Vigasztaló –, a Szentlélek jön el hozzájuk (Jn 14,25-26; Jn 15,26-27).

Ugyanakkor az az izgalmas, hogy itt, ebben a szakaszban a Paraklétosz, a Pártfogó egyértelműen Krisztusra vonatkozik! Jézusban ugyanis közbenjárónk van, pártfogónk van az Atyánál. A görög nyelvben a παράκλητος jelentése: „*a maga mellé hívott*”. Tágabb értelemben véve a Segítő, a Vigasztaló, a Pártfogó. Általában a jogi nyelvben használták ezt a kifejezést, mégpedig olyan személyre, pl: ügyvédre, aki kedvezően befolyásolta a kliense ügyét. Jézus Krisztus ilyen személy az Atyánál. Ő a mi Közbenjárónk, a mi ügyünk, a mi életünk pártfogója.

II.

Mire jelent biztosítékot számunkra Krisztus értünk való közbenjárása? Ezt részben már megválaszoltuk, s ha nagyon egyszerűen akarjuk megfogalmazni, akkor azt mondhatjuk, hogy van védőügyvédünk. Van, aki szót emeljen ügyünkben. Emlékezzünk Krisztus Urunk szavaira: „*Aki tehát vallást tesz rólam az emberek előtt, arról majd én is vallást teszek mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt majd én is megtagadom mennyei Atyám előtt.*” (Mt 10.32-33)

Fordítsuk figyelmünket az első mondatra. Az, aki vallást tesz Krisztusról az emberek előtt, az az ember missziót végez. Magára nézve kötelező érvényűnek tartja a missziói parancsot (Mt 28,18-20), így pontosan ismeri Jézus ígérését: „*... íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.*” Fontos ígérlet, erőt adó ígérlet, de ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy akármennyire is azon vagyunk, hogy ne vétkezzünk – ahogyan János apostol kéri levelének olvasóit –, hogy az egész életünk hiteles Krisztus-bizonyágtétel legyen, hogy az egész életünk szolgáló, Krisztus ügyéért áldozott élet legyen, ez nem mindig sikerül. Nem mindig vagyunk képesek a jót tenni, a jót

választani. Mert emberek vagyunk, töredékesek a Tökéleteshez képest, hibázunk, hozunk rossz döntéseket, sokszor még a legjobb szándékkal is képesek vagyunk elrontani dolgokat.

Szeretnénk, ha az életünk olyan élet lehetne, amely teljesen, egészen Krisztusért égő, Krisztusról bizonyoságot tévő élet volna, de bizony ez sokszor igen nehéz. Péter apostolnak sem mindig sikerült, (Gal 2,11-14), ő maga is, többekkel együtt (pl. Barnabás) belesodródott a képmutatás bűnébe.

János apostol első levelének ez a szóban forgó verse – amely textusunkat képezi –, magának a levél megírásának fő etikai célját jelentette. Az öreg János apostol gyermekeiként szólította meg a nála ifjabb gyülekezeti tagokat. Ez egy kedves, közvetlen viszonyra utaló megszólítás, szeretetteljes közösséget jelez. Sok esetben a zsidó rabbik is így szólították meg tanítványaikat. János, mintegy „lelki atya” kérte övéit arra, hogy ne vétkezzenek. Ugyanez az üzenet számunkra is: legyünk minden erőnkkel azon, hogy ne vétkezzünk. Nem elég ugyanis egyszer jól dönteni, mert az életünk állandó harc a bűnnel, harc a kísértésekkel: egyszóval, egy szüntelen küzdelem. Sorozatosan tudatos, jó döntéseket kell hoznunk azért, hogy az Istennel létrejött kapcsolatunk maradandó legyen. Attól még, hogy folyamatosan küzdünk ellene, a vétkezés nem zárható ki az életünkből. A megoldás azonban nem a bűn letagadása, hanem az odafordulás ahhoz, aki helyrehozhatja, aki rendbe teheti azt, amit mi elrontottunk. Egészen konkrétan: a Krisztushoz, mint egyedüli közbenjárónkhoz való odafordulás. Azzal a reménységgel, hogy tudjuk, *„Aki tehát vallást tesz rólam az emberek előtt, arról majd én is vallást teszek mennyei Atyám előtt.”* (Mt 10,32)

Bizonyosságunk van afelől, hogy nem vagyunk magunkra hagyva a bűnnel való küzdelmünkben, mert van Pártfogónk, van Közbenjárónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus (és itt az „igaz” az isteni jogrendhez igazodót jelenti) – aki igaz létére szenvedte el azt a büntetést, ami minket ért volna, hogy ezáltal *„visszaszerezze és helyreállítsa elveszített igazságunkat és életünket.”* (17.kf). Van, aki az Atya jobbán képviseljen minket, van, aki szót emeljen ügyünkben, van, aki közbenjárjon bűnbocsánatunk érdekében.

Keresztyén Testvéreim! Jézus Krisztus mint örökkévaló főpap, szüntelenül közbenjár értünk, mielőtt bűneink az örök világossággal való kapcsolatunkat megszakítaná. Mert ahogyan János első levelében is olvashatjuk, Isten maga a világosság (1Jn 1,5), és Ő maga is a világosságban való járásra hívott el minket (1Jn 1,7) – méghozzá Jézus Krisztus által (Ézs 49,6), akinek megszületésével a földi sötétségben felragyogott a világosság (Ézs 9,1). Aki bár testében nincs jelen ezen a világon – hiszen *„ott ül a Mindenható Atya Isten jobbán”*, de *„istenségével, felségével, kegyelmével és Szentlelkével soha nincs távol tőlünk.”* Mi pedig teljes erőnkkel törekedjünk arra, hogy ne vétkezzünk – tudva, hogy nehéz küzdelem ez, s ha elbukunk, akkor is tudhatjuk, hogy van Pártfogónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus. Áldjuk Istent azért, mert ilyen közbenjárót és szabadítót adott nekünk! Ámen.

A Szerző református segédlelkész, a PRTA óraadó tanára, a DRETGY munkatársa.

PÜNKÖSDI ELMÉLKEDÉS

Írta: Dr. Kaszó Gyula

A pünkösdi programok hagyományos módon történő előkészítéséről és megszervezéséről az idén szó sem lehetett. A vírusveszély hulláma még az olyan nagy múltú intézményeket is visszavonulásra késztette, mint egyházunkban a legáció és a konfirmáltak első úrvacsoravétele, a katolikus egyházban a csíksomlyói zarándoklat, sok településen pedig a népszórakoztató helyi kavalkád, amiben nem ritkán megalapozott és jogos diagnózissá válik a gyanakvás: „*édes bortól részegedtek meg*”. Mindez több ponton ébreszthet hiányérzetet – azonban esélyt is kínál arra, hogy egy új szemszögből lássuk, és hagyjuk ünneppé válni a Pünkösdot: engedjük el a programmenedzselés beidegződését, és engedjünk több teret Istenünk munkájának. Hiszen az első keresztyén Pünkösöd alkalmával sem a tanítványok szerveződése volt a mérvadó... Részükről nem kellett más, mint az, hogy az Úrra nyitottan, imádságos lelkülettel, kitartóan legyenek együtt (vö. ApCsel 1,14). „*Amikor pedig eljött a pünkösöd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek. Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek szétszórtak, és leszálltak mindegyikükre. Mindnyájan megteltek Szentlélekkel, és különféle nyelveken kezdtek beszélni; úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak*” (ApCsel 2,1-4).

Aktuális helyzetünkben új megvilágításba kerül – vagy inkább állít minket – az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv régi beszámolója.

„*Eljött a pünkösöd napja*”. Istenünk kegyelméből 2020-ban is eljött a Húsvét, a nagy szabadítás-ünnep utáni ötvenedik nap, amiről a Pünkösöd a sajátos hangzású nevét is kapta: πεντηκοστή [ἡμέρα]. Kavargó fesztiválok mellőzésével, a gyülekezetekben legáció meg csíksomlyói utazás miatti hiányzások nélkül, karanténos körülmények között bár – de idén is betelt a teljességre utaló napszám, a hetes által többszörösen meghatározott idő, a hétszer hét, ami a kiteljesedés fényébe helyezi az ezt követő ötvenedik napot. Így volt ez már az Ószövetség népének páskaünnepét követően is, amikor az ötvenedik napon átérték, hogy Isten kegyelméből és szabadításának következményeként részesülhetnek a teljességből: ezen a napon emlékeztek a Tízparancsolat sinai hegyi kinyilatkoztatására, egyben pedig hálaadó ünnepet is tartottak a gabonabetakarítás okán.

Nekünk is van okunk a hálaadásra – Isten megtapasztalt, nehézségeken áthozó kegyelmére tekintve, és azt megélve, hogy ha nem is „mindnyájan”, de újra „együtt” lehetünk „ugyanazon a helyen” imádságos lelkülettel, és engedhetjük, hogy Urunk Szentlelke közeledjen hozzánk:

- váljék hallhatóvá, és töltsön be – mint egykor a „*hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás*” a házat;

- válják láthatóvá egyen-egyenként megajándékozó, minden tanítványt részeltető és egyben közösséggé tevő ereje – mint egykor a lángnyelvek;
- töltsön meg az Ő tudományával – ami segít áthidalni az elválasztottságot, és gazdagító szólamra lelkesít.

Ebben az igei, Lélek által áthatott eseménysorban körvonalazódik a konfirmáció alapképlete. A konfirmáció a személyes hit megerősödése a felvállalásig és közösségi megvallásáig a Lélek munkája nyomán. Az eredetileg május 24-re tervezett konfirmációs ünnepségek elmaradtak ugyan a Magyarországi Református Egyház Elnökségi Tanácsának kérése nyomán, és a kiteljesedés napja nem eshet egybe a konfirmandusok első úrasztali közösségével, mindazonáltal Urunk hitet kiteljesítő közeledése a mostani körülmények között is az előttünk levő alapképlet szerint élhető meg: Ő elküldi Szentlelkét a tanítványaihoz, akik kitartóan és imádsággal várják. Krisztusi ívű aláhajlással, a hétköznapi életük szintjéig közeledik, hangja hallhatóvá válik és megszólít – Lélektől lélekig hat – belül és belülről megmozgat – gazdagító hitvallással megmozdít egymás felé. Minden alkalom konfirmáció, amikor érvényesül az igei alapképlet. Minden ilyen helyzetben helyénvaló a kiteljesedés pünkösdi öröme.

A Szerző szekszárdi református lelkipásztor, a PRTA óraadó tanára.

AZ ÚR NAPJA

JÓEL 3,1-5 MAGYARÁZATA

Írta: Dr. Balla Ibolya

„Azután kitöltöm majd lelkemet minden emberre. Fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak. Még a szolgákra és szolgálólányokra is kitöltöm lelkemet abban az időben. Csodás jeleket mutatok az égen és a földön: vért, tüzet és füstoszlopokat. A nap elsötétül, a hold vérvörössé válik, mielőtt eljön az Úr nagy és félelmetes napja. De megmenekül mindenki, aki segítségül hívja az Úr nevét, mert a Sion hegyén és Jeruzsálemben lesz a menedék, ahogyan megmondta az Úr, és azok menekülnek meg, akiket elhív az Úr.” (Jóel 3,1-5.)

A 2,18-27-ben arról volt szó, hogy Isten kárpótolta népét azokkal az áldásokkal, amelyek elsősorban materiális létéhez, fennmaradásához szükségesek: gabonával, borral, olajjal, gyümölcsökkel. Itt pedig már lelki áldásokról van szó. Másképpen ugyan, de Ámós próféta könyvében is összekapcsolódik a fizikai áldások hiánya és az Isten igéjének hiánya – a lelki éhség és szomjúság – a bőség képeivel (Ám 8,11-12; 9,13-15).

Rendkívüli a Jóel 3 több szempontból is, és ez a rendkívüliség látható abban, hogy Péter apostol is ezeket a verseket idézi az ApCsel 2,17-21-en, a jóeli prófécia alapján tesz bizonyóságot a Szentlélek kitöltéséről. Pál apostol pedig azt tanítja, hogy a végítéletkor az üdvösség záloga a Lélek ajándéka (2Kor 1,20-22; 5,5 az 5,1-10 kontextusában; Ef 1,13-14). A kifejezés „azután” nem jelöl meg közelebbi időpontot, mégis jelzi, hogy amiről itt szó van, az valamilyen módon kapcsolódik Izrael sorsának jóra fordulásához (4,1). Egyrészt elhelyezhető azoknak az eseményeknek a sorában, amelyek között be kell következnie Izrael bűnbánatának, másrészt tekinthető eszkatologikus távlatokat felmutató szakasznak, mint ahogyan Ámósnál is jellemző a korabeli történések és az eszkatologikus „ÚR napja” témájának összekapcsolása.

Annak a Léleknek a kitöltéséről van szó, amivel kapcsolatban többek között azt olvassuk az Ószövetségben, hogy a teremtéskor lebegett a vizek felett (Gen 1,2); vagy hatalmába kerített bírakat mint Otniél (Bír 3,10) és Gedeon (Bír 6,34), akik aztán karizmatikus személyekként nagy dolgokat hajtottak végre Izraelért, véghez vitték azt, amire Isten felhatalmazta őket; vagy felemelte és látomásban egyszer Jeruzsálembé (Ez 8,3), másszor a csontok völgyébe (Ez 37,1) vitte Ezékiel prófétát. A Num 11, 24-30 kontextusában Mózes azért imádkozik, hogy az ÚR árassza ki lelkét mindenkire. A küldetés és a Lélek kitöltése tehát már a fenti igehelyek többségében is együtt jelenik meg. A Jóel 3,1-ben fontos kifejezés a „minden emberre”. Szó szerint így fogalmaz a héber szöveg: minden testre. A Lélek kitöltésének teljességét már ez is érzékelteti, de még inkább azoknak a felsorolása, akik kapják e lelki ajándékot, hiszen vannak köztük olyanok is, akikkel kapcsolatban a legkevésbé valószínű, hogy részesülnek a prófétálás ajándékában és látomásokban, mint például a lányok, ifjak, szolgálók, szolgálóleányok. A szöveg a fiakkal és leányokkal kapcsolatban a „prófétálni” igét használja, amit általában Isten prófétáival kapcsolatban látunk. Az ifjakról pedig úgy szól a szerző, mint ahogyan a látókról, a prófétákról szokott, akiknek megadja az Isten, hogy látomásokban kapjanak hírt arról, mi az ÚR szándéka. Ilyen volt maga Ámós is, aki a 7., 8. és 9. fejezetben található látomások szerint beletekintett Isten terveibe, hogy még idejében közbenjárhasson népéért, két esetben sikeresen. A szintén Ámós könyvében található egyik doxológia (4,13: „aki tudtára adja szándékát az embernek”) is arra utal, hogy vannak, akikkel Isten közli akaratát, akiken keresztül véghez viszi azt. Jóel a jelen próféciaiban kiterjeszti ezeknek az embereknek a körét.

Az események rendkívüli voltát itt olyan kísérőjelenségek is mutatják, amelyek Isten teofániájának velejárói, vagy amelyeket Isten hatalma által Mózes (Ex 4,21), vagy Mózes és Áron (Ex 11,10) tud véghez vinni a fáraó színe előtt. A *mófét* szóval jelzett „csoda” (Jóel 3,3) mind az égből, mind a földön látható lesz. E szóval az Ószövetség általában olyan eseményt vagy tárgyat jelöl, ami önmagán túlmutatva Istennek a világ megszokott történéseibe való csodás beavatkozását szemlélteti. Így olvasunk Ézsaiásról és gyermekeiről az Ézs 8,18-ban, de Ézsaiásra ott is ezzel a szóval utal a szöveg, ahol meztelenül jár Jeruzsálemben, hogy szimbolikusan kiabrázolja a népére váró eseményeket (Ézs 20,3). A vér rendkívüli esemény kontextusában az egyiptomi tíz csapás egyikében, a vizek vérré válásában látható, a tűz a teofánia gyakori eleme (például az égő csipkebokornál, Ex 3,2; lásd még 2Sám 22,13 = Zsolt 18,13), ahogyan egyes esetekben a füst is

(2Sám 22,9 = Zsolt 18,9). Az égitestek elváltozása – mint rendkívüli jelenség – szintén az ÚR napja eljövételének velejárója. A Jóel 3,4-nél már kétségünk sem lehet afelől, hogy Jóel tanításainak középpontjában az ÚR napja áll. Ennek a 4. versben található megfogalmazása („*mielőtt eljön az ÚR nagy és félelmetes napja*”) szó szerint megtalálható a Mal 3,23-ban. Ez a Malakiásnál is fontos téma előkerül a Mal 2,17-3,5 kontextusában, ahol a következő, Jóel tanításaihoz némiképp hasonló gondolatok hangzanak el: az ÚR napja nagy és félelmetes, eljövételét nem mindenki viseli el. Malakiásnál Lévi fiainak megtisztítása azt jelzi, hogy az ítélet mást-mást jelent az istentelenekre és az istenfélőkre. Az utóbbiak megmenekülése, valamint a Júda és Jeruzsálem által bemutatott, immár Istennek kedves áldozat (Mal 3,4) kapcsán a Sionnal kapcsolatos, Jóelnél megjelenő gondolatok juthatnak eszünkbe: a megmenekülés Sionhoz/Jeruzsálemhez kötődik, és az Isten számára elkülönítettek – akiket Isten elhív – itt is megmenekülnek (Jóel 3,5). Az, hogy ők Isten nevét segítségül hívják, vagyis benne bíznak, őt tekintik hatalommal bíró Istennek, másképpen, de megtalálható a Mal 3,16-ban („akik őt félik és megbecsülik nevét”), amely szintén ahhoz a szakaszhoz tartozik, amely megerősíti: eltérő sorsban lesz része az istenteleneknek és az istenfélőknek, vagyis nem hiábavaló Istennek szolgálni (Mal 3,13-21). Az a tény, hogy Jóelnél az ÚR napjának nagy és félelmetes voltát kiemeli, nemcsak a 3,4, hanem a korábban már említett 2,11 is – bár némiképp másképpen fogalmazva –, szintén megerősíti a könyv nagy egységeinek szoros összefüggését, és arra utal, hogy a mű nagy része egy szerzőtől származik. Ezt támaszthatja alá továbbá az, hogy Isten kozmikus tettei (3,3-4), a jelek és csodák a teljes Jóel 3 kontextusában megerősítik, amit a 3,23-26 másképpen fogalmaz: Isten Úr az egész teremtett világ felett. A legégetőbb kérdésekre – még ha nem is a Malakiásra oly jellemző pseudo-dialógus műfajának segítségével – a két prófétánál hasonló válaszokat találunk. Jóelnél az általa ismert hagyományok azonban – ahogyan több esetben is látható – néha másképpen, eltérő hangsúllyal köszönnek vissza. A Sionnal kapcsolatban jól ismert gondolatok ismerős, de mégis újszerűen megfogalmazott módon azt az ígéretet hordozzák, hogy Isten még mindig örökségének tekinti a választott várost, gondja van rá, és aki megtér és megbánja bűneit, az életét pedig Isten akaratának rendeli alá, annak lesz menedéke, az Isten megóvjá. A „mindenki” szó (Jóel 3,5) a prófécia univerzális jellegére utal, így a 2,27 kiteljesedésének is tekinthető, és olyan magasságokba emelkedik, mint az Ézs 2,1-4 (vö. Mik 4,1-3) és 11,1-10. Jóelnél a félelmetes és büntetést elhozó „Úr napja” Izrael végső igazolásának napjává válik, de azt is világossá teszi, hogy sorsa elválaszthatatlan a népek sorsától. A 2,18-3,5 kontextusában a választott népnek, országnak, földjének a gyógyulása és helyreállítása összekapcsolódik mindazoknak az üdvösségével, akik Istent keresik (lásd Róm 10,12-13).

Részlet *Balla Ibolya – Steinbach József: „Az ÚR napja – magyarázatok és igehirdetések Jóel próféta könyve alapján”* (DREK, Pápa, 2019.) - című művének 143-146 oldalairól. A közlés a Szerzők engedélyével történt.

A Szerző református lelkipásztor, docens, a PRTA rektorhelyettese.

SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAPJA

Írta: Farkas Balázs

Lekció: ApCsel 17, 16-34.

Textus: ApCsel 17,23. „*Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek*”

Kedves Testvéreim!

Gyakran halljuk: a Biblia idejét múlt. Régies, nehezen érthető. Ezeknek a hangoknak az alapja, hogy a bibliai világ és gondolkodás – látszólag – nagyon messze van a XXI. század emberétől és annak világától, problémáitól. Szentháromság vasárnapján ezt külön tudnánk fokozni azzal, hogy az „utca emberének” nem csak Istenről beszélünk, hanem az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről. Akik lényegükben egyek, de személyüket tekintve különbözőek. Ennél a résznél már lehet, hogy nem csak az a bizonyos kívülálló áll meglepetten, hanem mi magunk is. Ha komolyan vesszük Barth Károly szavait: „*Ha Istenről kezdünk el beszélni, már nem Róla beszélünk.*” A nyelvünk és kifejezéseink korlátoznak bennünket. Ki tudjuk-e fejezni a kifejezhetetlent? Be tudja-e fogadni a véges a végtelent? Szentháromság vasárnapjának ünnepe és igénk is figyelmeztet bennünket: Mi, akik az ige egyházában vagyunk Isten által elhívott sáfárok, hogyan hirdetjük a világban az akkor és ma is Ismeretlen Istent? **A nulladik lépés, a kiinduló helyzet ez: Isten indít szólásra. Ő hív el.** Ő tehet minden alkalmatlanságunk, tudatlanságunk ellenére is engedelmes, számára hasznos eszközzé. Hiszem, hogy ennek a kiindulópontnak az elhanyagolása az egész további beszédünket, cselekedeteinket öncélúvá és üressé teszi. „*Szólj, szólj hozzám Uram, mert szolgálád hallja szódat*” (512. dicséret)

Egy missziós füzetben olvastam az egyik afrikai keresztyénről. Ő mondta, hogy addig, amíg nem a saját nyelvén olvashatta, érthette meg Isten üzenetét – értsd, amíg valaki érthetővé nem tette neki – addig olyan volt az egész, mintha a levest villával kellett volna ennie. Talán mi is próbálkoztunk hasonlóval gyerekkorunkban. Fárasztó vállalkozás. **A kérdés visszatér: Hogyan hirdetjük az Ismeretlen Istent a világban?** A családuknak, gyülekezetünkben, munkahelyünkön, vagy a buszra várva, a bolti sorban várakozva? Szavaink és tetteink sokszor ilyenek a másik embernek, mintha villával ennék a levest.

Maradva a képnél, Pál nagykanállal habzsolta az életet. Athénban volt. A kép nem a város szépségére vagy gazdagságát akarja kifejezni. Hanem azt, hogy Pál, mint farizeus, mint tanult ember eljut az akkori kor kultúrájának a legmagasabb fokára. Erre mit olvasunk: Pál lelke háborgott. Látta a bálványokat, a fényűző életmódot, az értelmetlen okoskodásokat, hogy mi az élet értelme, hogyan lehet az ember boldog. Látta a sok vallás egymás melletti helyzetét: zsidót, Zeusz követőt és a sztoikus-epikureus filozófust. Látta és háborgott. **Ez a következő lépés, amikor az Ismeretlen Istenről kezdünk el beszélni. Észrevenni azt, hogy hol szólalunk meg? Kiknek beszélünk?** Milyen helyzetben vannak benne? Mire lehet szükségük, nehogy a villát látva a kezükbe levest szolgáljunk fel. Megrendítően nagy a párhuzam a mai világ és az ókori Athén

között. **Ne az ítélkezés legyen most előttünk, hanem érezzük ezt a háborgást, amit Pál is érzett. Mert ez Szentlélekkel telve csodálatos cselekvésre bátorít!** Így volt ez John Henry Newman esetében is, aki a XIX. század nagy igehirdetője volt. Még fiatal lelkészként kinevezték a híres oxfordi egyetem lelkészének. Azonban nem kellett neki sok, hogy lássa: a fiatalokat a modern tudományok mellett nem érdekli a Biblia Istene. Nem járnak misékre és a csoportos alkalmakra is alig. Ezért megszervezte, hogy minden napra legyen legalább 3 lelkigondozói beszélgetése egy-egy fiattal, hogy megértse mi a probléma az egyházzal, Istennel? Egyetlen kérdése volt: Hogyan látja Istent? Többen öreg, szakállas bácsinak, aki mindig csak a hibáikban leli örömét. Megint mások azt, hogy valaki olyan, akit nem érdekelnek a háborúk, pusztulások és emberi veszteségek. A mondókájuk végén szinte egyenként megfogalmazták: ez az Isten az oka, hogy nem akarnak hozzá közeledni. Newman, a fiatal lelkész azonban megnyugtatta őket: ilyen Istenhez ő sem akar közeledni, sőt elutasítja. **De a Biblia Istene, Jézus Krisztus Atyja nem ez az Isten, akiről ők eddig gondolkodtak.** A párbeszéd elkezdődött és a kis oxfordi egyetemi szobából egész Anglia vallásossága megváltozott.

Legyen ez az első üzenet a mai napról: **vigyük el az evangéliumot, és fordítsuk le: mit jelent nekünk személyesen a Megváltó Jézus Krisztus, az újjászült Szentlélek, és a Teremtő és Gondviselő Atya. Hogyan éljük meg és cselekedjük meg mindazt, ami a VELE való kapcsolatunkból fakad.**

Pál beszéde ott az Areioszpagosz-on csodálatos retorikai fogás lehetett. Nem a levegőbe beszélt. A kor retorikájának a szellemében szónokolt. Van benne jóindulat megnyerése; bevezetés, tételmondat, cáfolás stb. Hogy értsük, Pál itt a világbajnokokkal kellett, hogy focizzon és nem Andorra nemzeti tizenegyével. Minden szép felvezetésnek egyetlen középpontja van: „*most azt hirdeti az Isten, hogy mindenki mindenütt térjen meg!*”(30.v). A mondandója pedig akkor különösen érdekes, ha ezt a hallgatóságra is vonatkoztatjuk. Megtérsni ebben a jelentésében gondolatváltoztatást jelent, egzisztenciális – létezés, létfeltétel változtatás. **Egyszerűen mondva: az én helyett legyen Ő.** Ne a saját magam hasznát keressem, hanem a másikat. Szép gondolatok, ezen most sem botránkozunk meg. Ám ez a polisz rendszer, a görög városállamok, a demokrácia középpontjában nem volt új gondolat. Sőt. A közösség az egyén előtt volt. **A megtérés, amiről Pál beszél, érezzük, hogy nem lehet ennyi „csak”. A megtérés egyszerre létfeltétel változtatás és bűnbánat.** Bűnbánat azért, hogy elhittem és mind máig elhiszem, hogy az életem akkor lehet boldog, ha a saját magam számára, saját erőmből keresem a boldogságot – azért mert nekem ez jár. A megtérés ezért az életvitelért, gondolkodásért, tettekért kér bocsánatot attól a Jézustól, aki saját magát utolsó helyre tette érted és értem. A megtérés itt kezdődik, és ott folytatódik, hogy hálából az egész további boldogulásomat, szándékaimat Jézus mércéjéhez, akaratához igazítom és tőle kérek hozzá segítséget. **Mindez pedig a Szentlélek jelenléte és munkája nélkül lehetetlen. Az Ő újjászült ereje és a megszentelődés útján velünk tartó gyümölcsöző jelenléte nélkül, minden próbálkozás, kegyességi látszatlét hasztalan és öröm nélküli.** Ha pedig még elhiszed, hogy a saját erődből is boldogulsz ebben az életben, akkor tedd fel a kérdést: valóban boldog vagy?

Pál beszédének hatása volt. Azonban sokkal nagyobb népszerűsége lett volna, ha nem beszél Krisztusról, mint feltámadott Úrról. Azt olvassuk ugyanis, hogy amikor a halottak

feltámadásáról beszél, akkor többen gúnyolódtak és elutasították, bár addig figyelmesen hallgattak és csak kevesen tértek meg. **Micsoda kísértés lehetett ez? Micsoda kísértés ez ma is? Jézusról hallgatni. Az igazság Lelke, a Pártfogó, akit pünkösdkor nekünk is adott, nem engedi, hogy ne szóljunk az igazságról.**

Ha pedig szólni kell, akkor megtanít arra, mit mondjunk. Akkor, amikor áldásokat élünk át a családban. Gyógyulásokat a szeretteink között. Amikor megtelnek a gyülekezeteink padjai fiatalokkal és idősekkel. Kísértés ma is elhallgatni a Krisztust és magunkat elé helyezni. Akit nem képesek elfogadni és az életüket átadni neki. Ha ezen háborogna a lelkünk, menjünk oda és kérdezzük meg: ki az a Jézus, akit nem tudnak elfogadni, mint Megváltó? Mint aki meghalt és feltámadt értünk? Mint aki a bűnösök Pártfogója? Kérdezzük meg, miért nem tudnak közelebb menni hozzám. Kérdezzük és mutassuk meg életünkben, szavainkban, tetteinkben. **Nincs más út: csak Jézus Krisztuson keresztül az Atyához, a Szentlélek segítségével. Ez az a Titok, aminek a hirdetésére a Szentháromság Isten elhívott minket. Legyen Övé minden dicsőség ezért! Ámen!**

A Szerző a PRTA öregdiákja, beosztott lelkipásztor a Tatai Református Egyházközségben.

JELLEN LAPSZÁMUNK KÖZPONTI TÉMÁJA: A KONFIRMÁCIÓ

A KONFIRMÁCIÓ TEOLÓGIAI PROBLÉMÁI

Írta: Dr. Németh Tamás rektor

A konfirmáció szó megerősítést, hitben való megerősödést jelent. A hit hallásból van, tehát a lelkipásztortól elvárt az, hogy a konfirmandusok tanítását hite megvallásának alkalmává tegye. Az első és legnagyobb probléma az, ha a hitvalló szituációt nem vesszük eléggé komolyan, vagy azokat nem vesszük eléggé komolyan, akikhez szólunk.

A konfirmáció gyakorlata a református egyházban 200-250 évre tekint vissza. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy előtte nem volt a kisgyermek tanítására készített alkalom, s erre írt tananyag. A katekizmus (katekizmus jelentése visszhang, az a tanítási módszer, mikor a tanuló anyagot a gyermekek visszamondják) az ókeresztyén korban is jelen volt ez és a reformáció után is (Vö. Kiss Tihamér László: A kátétanítás módszereinek történeti ismertetése. Szeged, 1938, 4.). Kálvin két genfi kátéja, a Heidelbergi Káté, Melius Juhász Péter Catechismus-a (1562), Félegyházi Tamás, Pathai István apologetikus katekizmus (1592), Siderius János Kisded gyermekeknek való katekizmus-a (1597), és a későbbi konfirmációi káték is azzal a céllal íródtak,

hogy a gyermekek hitben való nevelését, hitben és ismeretben való előbbre jutását segítsék. Ebben az oktatásban talán a legsikeresebb a Heidelbergi Káté volt, amit még néhány évtizeddel ezelőtt konfirmációi előkészítéskor használtak.

A konfirmáció fogalmának meghatározásával a legtöbb káté nem is foglalkozott. Az elmúlt száz év kátétermését lapozgatva a konfirmációi káté egy része azzal a kérdéssel kezdődik, hogy mi a legfőbb teremtmény a földön (Bitay Béla: Református Káté. Déva, 1907; Nagy Péter: Konfirmációi kisebb káté. Kolozsvár, 1910), vagy mi volt az első emberpár bűne (Úrházy Lajos: Légy hív mindhalálig. Budapest, 1902), illetőleg a keresztyén név és református név jelentésével foglalkozik (Dr. Patay Pál: Református hitünk és életünk. Budapest, 1970). Viszont Orth Imrének a Konfirmációra előkészítő káté-ja, amelyet olyan elődök kátéi nyomán írt, mint Szoboszlai Pap István és Révész Bálint (Orth Imre: Konfirmációra előkészítő káté. Hely és idő nélkül) mindenekelőtt azt tisztázza, hogy mi a konfirmáló gyermekek szándéka: „Az a szándékunk, hogy számot adjunk hitünkről, melyben bennünket szüleink és tanítóink felneveltek.” Arra a kérdésre pedig, hogy miért kell számot adni a hitünkről, ez a válasz: „Nyilvánosan akarjuk megmutatni a gyülekezet színe előtt, hogy saját akaratunkból kívánunk tagjai lenni, annak a keresztyén egyháznak, melybe bennünket, mint kis gyermekeket vettek be a keresztség által...” (1. kérdés-felelet). Ezután teszi fel azt a kérdést, hogy mi a konfirmáció, „hitben való megerősítés”. Majd hozzáteszi: „A konfirmáció után református keresztyén anyaszentegyházunknak önálló tagjai leszünk és felhatalmazást nyerünk arra, hogy az úrvacsorával élhessünk” (2. kérdés-felelet). Erdélyben, az elmúlt évtizedekben még honos káté is hasonlóan fogalmaz, de kitér arra is, hogy milyen kapcsolat van a keresztség és a konfirmáció között. A válasza: „A keresztség által hívott el minket Isten, erre a hívásra a konfirmáció által válaszolunk” (2. kérdés-felelet). Azt a kérdést is felveti, hogy mivé lesznek azok, akik konfirmáltak, és azt válaszolja: „Azok, akik konfirmáltak az egyház úrvacsorázó tagjaivá lesznek. Az egyház felnőtt, választó-jogosult tagjaivá akkor válnak, amikor 18 éves korukban vállalják az egyházfenntartó járulék hordozását” (4. kérdés-felelet).

A fent idézett mondatok a konfirmáció teológiai tartalmát is igyekeznek megragadni. Az első ilyen gondolat, hogy a konfirmáció valamiféle kiegészítése a keresztségnek. A keresztségben szüleink akaratából lettünk a keresztyén egyház tagjai, most viszont önként vállaljuk magunkra a keresztyén közösséghez tartozásunkat. Miután az ókeresztyén gyülekezetekben a keresztség és az úrvacsora nem vált el egymástól, hiszen a gyermekkeresztségben részesülőnek is kiosztották, az ortodox egyházban ma is kiosztják az úrvacsorát, a nyugati keresztyénység megreformálásakor örököltük az úrvacsora feltételhez között kiszolgáltatását. A reformátorok Pál apostol intéséből kiindulva, az úrvacsorát vevő és a kiosztó felelősségét egyaránt hangsúlyozva, nem akarták, hogy bárki a gyülekezetből ítéletet egyen és igyon magának, „mert aki úgy eszik és iszik, hogy nem becsüli meg az Úr testét, ítéletet eszik és iszik önmagának” (1Kor 11,29). A felkészülést a reformátorok nemcsak fontosnak és jogosnak ítélték tehát, hanem elengedhetetlenül szükségesnek.

Azt nem tekinthetjük jogos kívánalomnak, hogy a konfirmáció, mint az úrvacsorához engedés feltétele, egyúttal a felnőtté válás szertartása legyen. Teológiai szempontból még az is aggályos, hogy a keresztség kiegészítéseként beszéljünk róla. A keresztség szerzetési ígéje nem köti a kiszolgáltatást életkorhoz, de megparancsolja azt, hogy a megkeresztelkedetteket tanítsuk

arra, hogy megtartsák mindazt, amit Krisztus nekünk parancsolt. Kálvin ennek a mondatnak a magyarázatakor leszögezi, hogy Krisztus marad az egyház tanítója. Akik az egyházban tanítanak Krisztustól tanítottak legyenek. Jézus „*az apostolokat azzal a korlátozással küldi el, hogy ne a maguk koholmányait kényszerítsék az emberekre, hanem azt adják tisztán és hűségesen (mint mondják) kézről-kézre, amit ő parancsolt.*” (...) *Jegyezzük meg tehát röviden, hogy e szavakkal nem úgy állítatnak a tanítók az egyház élére, hogy azt hozzák közre, amit jónak látnak, hanem hogy egyedül a Mester szájától függjenek ők maguk is, hogy neki szerezzenek tanítványokat, nem pedig önmaguknak*” (Kálvin János magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. IV. Sylvester, Budapest, 1942, 204.). Ha a keresztséggel a lelkipásztor, mint a gyülekezet tanításra alkalmasnak kiválasztott vezetője, magára vette azt, hogy tanítja a megkeresztelt gyermekeket, akkor nem lehet, hogy kellemetlen nyűgnek tekintse a hitoktatás végzését, vagy a konfirmációi oktatást. Éppen azért, mert a hitünk tartalmának a közlése, Krisztus megismertetése a jövő nemzedék tagjaival, a legfontosabbak közé sorolandó. Ideális az lenne, ha a lelkipásztor tanítana kicsiny gyermekkortól egész életen át. Ahogyan Pál fogalmaz, „*legyetek a követőim, amint én is követője vagyok Krisztusnak*” (1Kor 11,1).

Mi teszi nehezzé a konfirmáció oktatását? Először is a tisztázatlanságok, és az irreális elvárások. Sokan úgy gondolják, hogy a konfirmáció egyenlő a tananyag felmondásával, és egy felnőtté nyilvánítási szertartással. Mások arra gondolnak, hogy a fiatalok hitre jutása a fontos, tehát sok-sok evangelizáció kellene a konfirmációkor. Megint mások a konfirmációt mindkettőnek tartják, a katekézis egyik csúcspontjának egyfelől, másfelől az első hitvalló bizonyoságtétel elmondása alkalmának. De vannak olyanok is, akik az újjászületésre, a Lélektől való megkeresztelkedésre gondolnak. Ennyi célmeghatározás között nem csoda, ha elvész a lényeg.

1. Megértjük azt a szándékot, hogy akik az úrasztalához járulnak, azoknak tanítottaknak kell lenniük, és ennek az ismeretnek bizonyosságát kell, hogy adják. A felnőtté nyilvánítás már nem kapcsolható a konfirmációhoz.

2. A fiatalok hitre jutása is fontos. Ezért a konfirmációi anyag nem térhet le arról az útról, ami Krisztushoz vezet. A fiatalok nem a megtanulandó anyagtól félnek elsősorban, hanem ennek a tanulásnak az értelmét nem látják. Amit tudunk, amire hitben eljutottunk, azt át kell adnunk nekik. Aki konfliktusokkal, hitbéli ellentmondásokkal terhelt, az nem alkalmas a konfirmálók oktatására mindaddig, amíg ezeket a konfliktusok fel nem oldódtak. Az Újszövetségben előforduló keresztségeknél kevés feltételt találunk, de az egyértelmű. „*Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia*” – mondja az etióp főember és ennyi elegendő (ApCsel 8,37). A filippi börtönőrnek ez hangzott: „*Higgy az Úr Jézus Krisztusban és üdvözülsz mind te, mind a te házad népe*” (ApCsel 16,31). Megkeresztelkedése után ezt olvassuk: „*örvendezett, hogy egész háza népével együtt hisz az Istenben*” (ApCsel 16,34). Egy-mondatos hitvallásról van tehát szó, amely elvárható egy 12-14 éves fiattól is.

3. Nem tartom teológiai szempontból jónak, ha a keresztség kiegészítésének, vagy az úrvacsorázás feltételének tekintjük a konfirmációt, pedig *de facto* mégis az. Azért ellenkezem vele, mert azt sugallja, hogy a keresztség konfirmáció nélkül nem volt teljes, nem volt igaz, mert a gyermek még nem értette azt, hogy mi történt vele. Itt az individualista hitfelfogás ágál a

szünergizmus jegyében a kegyelem egyedüli volta ellen, mintha az ember együtt dolgoznék a Szentlélekkel, hogy érvényes legyen a keresztség. Ez tévedés, a keresztségben a Szentlélek munkálkodik, nem mi. Az úrvacsora előfeltételeként is csak úgy tudom elfogadni, ha nem arra esik a hangsúly, hogy én konfirmáltam, hanem arra, hogy hitet kaptam, amit hitem megvallásával erősítettem meg. De ebben a megerősítésben is a Lélek tett bizonyosságot a lelkünkkel együtt, hogy Isten gyermekei vagyunk. Ami a keresztségben történik Isten Lelkének ajándéka. Ami a konfirmációban és az úrvacsorában történik, ugyancsak a *sola gratia* jegyében történik. Újjászületés sem történik Krisztus kegyelme nélkül, ahogyan a Lélek áldása sem. A lelkipásztornak minden egyes konfirmáló esetében meg kell tusakodnia azt az ígét, amellyel áldani fog.

Krízisben van-e a konfirmáció? Nincsen, ha a lelkipásztorok nem teremtenek köré krízist.

1. Először azzal, hogy különbséget tesznek egy gyülekezeten belül népegyház és hitvalló egyház között, hitre jutott és hitetlen, üdvözült és nem üdvözült egyháztag között. Kérdésem az, hogy ha megkeresztelt fiatalok konfirmálnak, az miért népegyházi keret, és miért nem szövetségi rend az egyházban! A szolgának nem konkolytépés a feladata, nem arra kapott elhívást. A szolgáltól, mint sáfártól megkívánt az, hogy hűséges legyen Krisztushoz, aki sáfársággal bízta meg. Az ajkáról evangélium szóljon, mert a bűnt ítélő szó is evangélium, Isten szeretete jelentetik ki benne, de ne essék senki közülünk emberi szempontok szerinti ítéletetés hibájába. A teológia nem ismer népegyházat, de ismeri az egyház népének fogalmát. Abban van hitben bizonytalankodó, hitben gyenge, és hitben erős, de ilyen fogalmakat nem ismer a Szentírás, hogy „komoly” hívő, mint megkülönböztető jelző, hiszen a hit Isten ajándéka, ezért a gyenge hit, a kicsiny hit is komoly, és komolyan veendő. Naponta kérnünk kell Jézust, hogy növelje a hitünket. Ha valakinek a hitét ítélted, az ajándékozó Urat ítélted. A keresztyén ember saját urának áll vagy esik, de meg fog állni, és pedig kegyelem által.

2. A második kérdés az, hogy milyen életkorban kellene konfirmálni. Ezen el lehet vitatkozgatni, de az egyetlen válasz az, hogy 12 éves kortól minden életkorban lehet konfirmálni, tanítani a Szentírás ígéire pedig kicsiny gyermekkortól kell, az egész életen át. A fiatalok természetes igénye és elvárása a konfirmációi felkészítést végző lelkipásztortól, hogy őket felnőtt keresztyén életre vezesse, készítse fel. A konfirmációt minden esetben egy korszak lezárásaként és egy másik megnyitásaként kell kezelnünk. Ha a lezárást túl későre toljuk, a megnyitás lehetőségét szűkítjük.

3. A harmadik kérdés, hogy hittanos-e a konfirmáló, aki vizsgát tesz az ismeretéről, vagy hitvalló, aki nyíltan kiáll a gyülekezet elé, hogy bizonyosságot tegyen az élete Uráról, Krisztusról. Mind a kettő. Örök hittanosok vagyunk és örök hitvallók. Mert a gyülekezet minden tagjának ismernie kell Jézust, hitet kell vallania mellette, ugyanakkor értenie is kell mindazt, ami a gyülekezetben történik, tehát tanítottnak is kell lennie. Ezt a kettőt semmiképpen sem szabad kijátszani egymás ellen.

A Szerző református lelkipásztor, egyetemi tanár, a PRTA rektora.

KONFIRMÁCIÓ: ISTEN KEGYELMÉNEK VONZÁSÁBAN

Írta: Dr. Barta Zsolt

Amikor a konfirmáció értelmének megfejtésére vállalkozunk, akkor egészen az ókorig kell visszatekintenünk. A konfirmáció gyakorlata mögött történelmi távlatban két különálló de egymástól nem független tényező húzódik meg: az egyik a katechézis, vagyis a keresztyén hit alapvető tanításának átadása; a másik a keresztelek pecsétje, a kézrátétel (és megkenés), amit gyakran a Szentlélek adományával hoztak összefüggésbe. Az első aligha szorul magyarázatra. Jézus Krisztus szolgálata is tanítványok elhívásával kezdődött. A tanítványok az Úr mellett folytonosan tanulták Isten akaratát: együtt ettek Jézussal, elvégezték a rájuk bízott feladatot, hallgatták szavait. A katechézis aranykora a IV-V. században volt, amikor teljes társadalmi csoportok csatlakoztak a fiatal és lendületes valláshoz. A keresztelek hosszú felkészítő időszak előzte meg: a keresztelekre várók prédikációkat hallgattak, böjtöltek, imádkozni tanultak. A konfirmáció másik forrása a keresztelek rítusa. Az ókori kereszteleket általában az Úrvacsorával való élés követte. Az ókor végén a keresztelek tehát három egymás után következő aktusból állt: keresztelek, kézrátétel, Úrvacsorával való élés. A kereszteleket a klérus alacsonyabb fokán lévő személyek is elvégezheték, a kézrátételt és megkenést viszont csak a püspökök. A keresztyénség földrajzi kiterjedésének és a gyermekkeresztelek elterjedésének köszönhetően a megkeresztelek és püspöki kézrátétel között évek teltek el. A reformáció évszázadában ezért a püspöki áldás, vagyis konfirmáció önálló szentséggé vált.

A reformátorok elutasították, hogy a konfirmáció különálló szentség lenne. Luther Márton és Kálvin János egyaránt a püspöki hatalom túlterjeszkedéseként, a megkeresztelek leértékeléseként észlelték a konfirmációt (püspöki kézrátételt), valamint hiányolták a szentírási alapokat. A konfirmáció protestáns gyakorlatban való meghonosítását Martin Bucer Strasbourg reformátora végezte el. A konfirmáció Bucer felelete volt az anabaptisták kritikájára. Az anabaptisták (újrakeresztelek) nem fogadták el a gyerekkereszteleket. Különösen hiányolták, hogy az evangéliumi (protestáns) egyházak tagjai egyenként nem tesznek bizonyosságot a hitükről a gyülekezet előtt. Bucer válasza a konfirmáció volt. A konfirmáció alkalom arra, hogy a keresztyén gyermekek odaszánják önmagukat a Krisztusnak való engedelmességre és alávetésük magukat az egyházi fegyelemnek, ami értelemszerűen együtt járt az egyháztagság elnyerésével. Bucer nyomán a későbbi századokban a legtöbb protestáns egyházban bevett gyakorlattá vált a konfirmáció.

A mai európai protestáns egyházi gyakorlat hangsúlyait tekintve számos irányba mutat. Elterjedt tendencia, hogy a konfirmációt pusztán társadalmi-kulturális beavató rítusként élék meg a fiatalok és családjaik egyaránt. Amolyan emberpróbát látnak a családok a felkészítőben, templomba járásban és a vizsgában, amit ajándékokkal és bőséges lakomával jutalmaznak. Ez a szemlélet és gyakorlat ritkán eredményez aktív egyháztagságot, megélt hitéletet. A konfirmáció célja, hogy ennél többről szóljon a felkészülés, bár a legjobb törekvések sem járnak mindig sikerrel. Lelkipásztori oldalról református gyakorlatunkban a konfirmáció katechézisként való értelmezése a meghatározó. Fontos, hogy a felkészítő ne maradjon meg pusztán a képzés szintjén. A tanítványi felfedezés a

konfirmációi felkészítő elsődleges élménye. Közösen végzett szolgálatok, lelki élmények átélése, felebaráti szeretet megtapasztalás, az istentiszteleti élet megismerése, egyháztaggal való kapcsolat kialakítása ugyanúgy hozzá kell, hogy tartozzon a felkészítéshez, mint a káték megtanulása.

A konfirmáció eseménye a keresztlő és az Úrvacsora összefüggésében értelmezendő. A konfirmáció nem egészíti ki a keresztlőt, hiszen az teljes önmagában. A konfirmáció alkalom arra, hogy visszaemlékezzünk Isten megváltó, megigazító és megszentelő kegyelmére, amit a keresztségben közölt velünk. A konfirmáló megerősíti a gyülekezet előtt, hogy Isten kegyelme nem lett hiábavaló az ő életében, a keresztség szövetségében meg akar maradni. A konfirmáció tehát nem csupán emberi aktus, hanem Isten kegyelmének közös megélése. A konfirmáció szorosan összekapcsolódik az Úrvacsorával is. Az Úrvacsora nem jutalom a jól elmondott kátékért, hanem elfogadás, Isten színe elé járulás. Krisztus az Ő vendégségében továbbra is közli kegyelmét a megkeresztelt hívőkkel.

Az egész konfirmáció Isten kegyelmének a rendjébe illeszkedik: Isten kiválasztott, elhívott, megszentelt és kegyelmét megerősíti életünkben. A keresztség az Istennel való szövetségünk kezdete, az Úrvacsora ennek a szövetségnek a megerősítése, hitünk megújítása. Konfirmálásunkkal alávetjük magunkat Isten akaratának és igaznak valljuk Jézus Krisztust, aki megragadta életünket és feltámasztja testünket.

A Szerző rédei református lelkipásztor, docens, a PRTA Gyakorlati Teológiai Intézetének intézetvezetője.

A KONFIRMÁCIÓ A DUNÁNTÚLON

Írta: Dr. Szabó Előd

Ebben az esztendőben kicsit felemás érzés erről a témáról írni, hiszen gyülekezeteinkben a koronavírus járvány miatt nem kerülhet sor a megszokott időben a konfirmációra. Kénytelenek vagyunk elhalasztani, de ami nagyon lényeges, nem elhagyni. Ha ugyanis elmaradna egy gyülekezet életéből, akkor azt jelentené, hogy a gyülekezet élete elhalóban van.

A konfirmáció ugyanis alapvetően hármas szerepet tölt be. Az egyik a hitvallástétel, ami életkori sajátosságból adódóan megtanult szövegek elismérléséből áll. A másik a gyülekezet közösségéhez való tartozás kinyilvánítása, ami megmutatkozik abban, hogy mindig egy gyülekezet áll a konfirmandusok mellett, mögött. A harmadik szerep pedig az úrvacsoravételre való előkészítés, hogy a konfirmáló pontosan tudja, miként éljen ezzel a sákramentummal. Ez utóbbi szerepe pedig kiemelten fontos jelenlegi gyakorlatunkban, ugyanis a fogadalomtétel alkalmával az istentisztelet látogatás mellett a rendszeres úrvacsoravételt, és a szolgálatra való készséget is megígérik a gyülekezeteink elé álló fiatalok.

A XXI. századi konfirmációs gyakorlatunkról sokan, sokféle formában végeztek kutatást, és adtak egyfajta láttelepet. Vajon a jelenlegi 13-14 éves korosztály alkalmas-e arra, hogy megértse ennek az eseménynek a súlyát? Mennyire játszik szerepet a konfirmációs felkészítőre való jelentkezésben a családi háttér, vagy éppen a kortárs közeg? Eléri-e célját a konfirmáció, vagy éppen „kikonfirmálnak” a fiatalok?

Falusi, majd kisvárosi lelkészként én magam is küzdök ezekkel a kérdésekkel. Azt látom, hogy a 14-15 éves korosztály (8. osztályosok) már elérhető a bibliai igazságokkal és etikai problémákkal. Azt látom, hogy a konfirmációs tananyag elveszítette jelentőségét, és sokkal inkább a szentírási tartalmak megvilágítására van szükség bibliai történeteken keresztül. Azt látom, hogy a konfirmációnak nem ünnepélyé, nem vizsgává, hanem a személyes történetüké kell válni, hogy igazán érthetővé váljon a fiataljainknak.

Végezzünk el most képzeletben egy óriási időutazást a bibliai korig. Jézus tanítványait felnőtt korban hívta el, amikor a Hozzá való csatlakozás, az elhívás meghallása jelentette a konfirmációt. A „tananyag” csak ezt követően került átadásra. Aztán jöttek a Jézus halálát és feltámadását követő évtizedek, amikor már rövid hitvallásokat „*Jézus Krisztus Úr*”, vagy „*Jézus Krisztus Isten Fia Megváltó*”, el kellett mondani. A hitvallási formák aztán megmerevedtek, állandóvá váltak, kikristályosodtak, mint ahogyan ezt láthatjuk az Apostoli Hitvallás esetében is. Nem volt kérdés, hogy Krisztus gyülekezetéhez csak úgy lehet tartozni, hogyha van a csatlakozást megelőzően hitvallás.

A legkomolyabb változást a gyermekkeresztség széles körű elterjedése hozta. A gyermekek ugyanis nem tudtak hitvallást tenni, hiába voltak ott a szülők, a család, akik valamilyen formában mégis megvallották hitüket. Szükség volt egy köztes megállóra a keresztelés és az úrvacsorával élő felnőttkori egyháztagság között. Ezt az egyébként már meglévő gyakorlatot csak viszonylag későn, 1439-ben rögzítette az egyház. A reformáció elindulásakor pedig Martin Bucer volt az, aki ugyan nem sákramentumnak tekintette, de a liturgiába behelyezte. Ezzel tulajdonképpen a maga folytonosságában ment tovább a konfirmáció.

Ennek az eseménynek ugyanis az egyik sarkalatos kérdésévé vált az, hogy kit bocsáthatunk az úrasztalához? Az egyházi fegyelmezésben mint elrettentő elem szerepelt az úrasztalától való időleges, vagy végleges eltiltás. Ezért tehát az sem volt mindegy, hogy mennyire felkészült személyek érkeznek oda. Így aztán a katechézisnek kialakult egy olyan formája, amelyet nagy reformátoraink is követtek, a kérdés-felelet alapján ismeretet átadó katekizmus, rövidítve a káté megtanítása. Ezek közül is a magyar nyelven 1577-ben, Pápán megjelent Heidelbergi Káté játszott a legnagyobb szerepet. Elsőként az 1619-ben Sókön, a Felső-Dunamelléki Református Egyházkerületben tartott zsinaton rendelkeztek úgy, hogy a Kátét az iskolákban „*hétköznapiokon, a reggeli órákon minden nap könyv nélkül el kell mondani*”. 1630-ban pedig, a pápai zsinaton döntöttek arról, hogy a Dunántúli Református Egyházkerület minden református iskolájában „*a tanulóknak nagy gonddal csepegtessék lelkükbe a Heidelbergi Kátét*”. A XVIII. században a pietizmus hatására a tananyag elsajátítása mellett már a személyes hitre jutás is megjelent igényként a konfirmációval szemben.

A XIX. század liberális-rationális átalakulása úgy összességében az egyház életének sem tett jót, de nem segítette a konfirmációs gyakorlatnak sem. Éppen ezért a XX. század belmissziós mozgalma óriási hangsúlyt fektetett a hitvalló keresztyén életre, és ezen belül a konfirmáció hitvallásos jellegére is. A Bethánia-Egyesület egykori elnöke mutatott rá arra, hogy *„a konfirmálás alkalmával fogadalmat tetetünk a serdülőkkel, de azután nem törődünk vele, hogy megtartják-e a fogadalmat vagy sem”*. A fogadalomtétel, mint ígélet, mint a gyülekezethez csatlakozás óhaja kiemelten fontossá vált ebben az időszakban. Ekkor alakult ki az a gyakorlat, hogy a konfirmációt előkészítő előzte meg, és nem csupán az iskolában elsajátított tananyag alapján történt meg. Ugyanekkor javasolták, hogy a vizsga és a fogadalomtétel alkalmát szedjék „ketté”.

Az I. világháborút követően elkezdtek komolyabban foglalkozni azzal, hogy mi a lényege a konfirmációnak, és hogyan lehet elérni azt, hogy az itt fogadalmat tett fiatalok valóban a gyülekezetek tagjai legyenek. 1927-ben a Dunántúli Református Egyházkerület határozatot hozott, mely szerint *„egyházi életünk egyik legvitatottabb kérdése a konfirmáció reformja. Érezzük mindannyian, hogy mai konfirmációi előkészítésünk kívánni valót hagy maga után, mert öntudatos egyháztagokra csak akkor számíthatunk, ha tudatosan és legjobb meggyőződésünk szerint létrejött elhatározás után csatlakoznak ifjúink az egyházhoz.”* Megállapítja a határozat, hogy ezt az elvárást 12 éves korban tett fogadalommal teljesíteni nem lehet. Életkori sajátosság, hogy elköteleződni még nem tudnak a 6 osztályt befejezett gyerekek. *„Azért a lelkipásztori tevékenység egyelőre kell, hogy arra szorítkozzék, hogy senki konfirmálatlanul ne maradjon, mert csak az úrvacsorázhat, aki konfirmált. Ennek ellenőrzésére szolgál a konfirmáltakról vezetett jegyzék és anyakönyv.”* A 12 éves korhatár megtartása mellett azonban a korábbi 8-10 hetes felkészítő meghosszabbítását, valamint a konfirmációnak lelkipásztor általi végzését javasolták. Megfogalmazták, hogy itt nem tananyag elsajátításáról van szó, hanem *„a gyülekezeti tagságra és a gyülekezeti életben való aktív részvételre való nevelésről, ez pedig magában foglalja az általunk felállított két követelményt. Minél többet és intenzívebben foglalkozunk a konfirmandusokkal, annál erősebb lesz bennük a vágy a nagy, az áldott, a szent közösséghez való csatlakozás után.”* Az általános reform életbeléptetéséig azonban érdemes a konfirmációi káté tananyagát az ismétlő iskolákban elővenni. A meglévő gyakorlaton, hogy a vizsga egyben van a fogadalomtétellel, nem kívántak változtatni.

Egyházmegyéink konfirmációs gyakorlatáról viszonylag színes képet rajzolhatunk fel. (A kérdéssel 2 évvel ezelőtti szakdolgozatában Imre Enikő foglalkozott részletesen.) A Barsi Református Egyházmegyében már a 20. század elején is voltak olyan gyülekezetek, ahol 1-2 évig tartott a felkészítés, és olyan gyülekezet is, ahol megvárták a 14 éves kor elérését. A személyes elköteleződés jeleként értelmezhetjük, hogy a Pozbai Református Egyházközségben a konfirmáció után a gyermekek beírták nevüket az anyakönyvbe és ezáltal kötelezték el magukat, hogy a református egyház hűségesei lesznek.

1940-ben bevezették a 8 osztályos általános iskolai oktatást. A Dunántúli Református Egyházkerület az 1941. évben tartott rendes közgyűlésen határozatban hívta fel a figyelmet a konventi határozat végrehajtására. Ez azt jelentette volna, hogy a gyermekeknek két éves előkészítés után a 14. életévükben kell a konfirmációi vizsgát letenniük. Ez a rendszer azonban a világegés miatt nem valósulhatott meg. Csak a világháború lezárását követően beszélhetünk arról,

hogy nem 12 évesen, hanem 14 évesen fejezték be általános iskolai tanulmányaikat a fiatalok, így a konfirmáció is későbbre került. 1948 után, az iskolák államosítását követően egészen új helyzet adódott. Megkezdődött a hitoktatás tudatos elszorítása, aminek következtében nagyon sok gyülekezetben csupán a 3 hónapnyi időre redukált konfirmációi előkészítő maradt, mint katechetikai esemény. Ennyi idő alatt sem felkészíteni, sem pedig a hitvallástétel lényegére eljuttatni nem lehetett a fiatalokat. Ekkorra természetessé vált az is, hogy a konfirmáció után semmilyen kapcsolata nem maradt a fiataloknak a gyülekezettel (igazából sokaknak előtte sem volt semmi kapcsolata), így a „kikonfirmálás” általánosan bevett szokássá vált. A konfirmáció általánosan bevett módon a 7. osztályban történt, de előfordult 6. sőt 5. osztályban konfirmáló gyerek is, hogyha valamelyik testvér, unokatestvér, vagy rokon éppen akkor konfirmált, és szerették volna a két gyereket „összekötni”. A rendszerváltozás előtti időszak azonban még tovább sorvasztotta az amúgy is billegő és recsegő konfirmációs gyakorlatot.

A rendszerváltás után minden szabaddá vált. Bevezetésre került a fakultatív hitoktatás, ami a konfirmációs előkészítőt is magában foglalta. Az előkészítő időtartama szinte mindenütt 1 esztendő lett, néhány gyülekezetben azonban még ezt is kibővítették, és 2 esztendei előkészítés folyt a konfirmációi fogadalomtétel előtt. Általában hetedikben, de egyre több helyen 8. osztályban történt meg az ünnepélyes esemény. Változást aztán a kötelezően választható hit-és erkölcsstan oktatás bevezetése hozott. Sok lelkipásztor a különálló konfirmációs előkészítőt megszüntette, és egybevonta a nyolcadik osztályos, órarendbe illesztett órákkal. Néhány helyen önálló előkészítő alkalom folyik, párhuzamosan a kötelezően választható hit- és erkölcsstan órákkal.

Végül említést kell még tennem a felnőttkonfirmációról is. Első felvillanásként már a második világháborút megelőzően is találkozunk ilyen jellegű jelzésekkel. Az 1930-as években Veszprémben és Felsőörsön felmerült a felnőtt konfirmáció lehetősége is. Ez egyrészt a később megtérő, másrészt az áttérő gyülekezeti tagokra vonatkozott. A felnőttkonfirmáció jelentősége egyértelműen a rendszerváltozást követően erősödött meg, amikor nagyobb tömegben jelentek meg azok a fiatalok, akiket a 70-es, 80-as években nem kereszteltek meg. Ez a jelenség alapvetően mind a mai napig tart, annyi különbséggel, hogy most már a 90-es években elmaradt keresztelők nyomán is érkeznek a felnőttek gyülekezeteinkbe.

A konfirmáció központi eleme volt és maradt gyülekezeteink életének, és emiatt kiemelten fontos, hogy hogyan kezeljük. Mindenképpen fontos lenne meglátnunk, hogy csak akkor van értelme a konfirmációs előkészületnek, hogyha az akár hagyományból, akár kortárs vonzás miatt, akár saját elhatározásból érkező fiatalok érzelmileg is előkészítve és megerősödve lépnek be a gyülekezet felnőtt tagjai közé. Csak így lehet a konfirmáció az, ami: megerősítés.

A Szerző tatai református lelkipásztor, docens, a PRTA Szisztematikus-történeti Intézetének intézetvezetője.

A SZENTLÉLEK UJJA

Írta: Dr. Steinbach József püspök

Lectio: Filippi 2,1–11.

„Ha tehát van vigasztalás Krisztusban, ha van szeretetből fakadó figyelmeztetés, ha van közösség a Lélekben, ha van irgalom és könyörület, akkor tegyétek teljessé örömeimet azzal, hogy ugyanazt akarjátok: ugyanaz a szeretet legyen bennetek, egyet akarva ugyanarra törekedjete. Semmit ne tegyete önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartsátok egymást magatoknál; és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is. Az az indulat legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt: mert ő Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel, hanem megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlóná lett, és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnel nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, menyeeiké, földieké és földalattiaké; és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.”

Textus: Filippi 2,8–11.

Kedves Ifjú Testvéreim, akik hitvallásra és első úrvacsorai közösségre készültök! Kedves Pünkösödöt Ünneplő Gyülekezet!

A Filippi levél legemelkedettebb része, az úgynevezett Krisztus–hymusz. Ez a hymusz most, pünkösöd ünnepén, **konfirmációra készülve, a Szentlélek munkájának lényegét** tárja elénk. A Szentlélek Jézus Krisztusra mutat! A Szentlélek rámutat: – a megváltó Jézus Krisztusra; – rámutat a megváltás valóságára; – valamint rámutat a megváltott emberre.

A Szentlélek a Szentháromság harmadik személye. De szemléletesebben azt is mondhatom, hogy **a Szentlélek az Isten mutatóujja**, amely a lényegre irányítja figyelmünket a milliányi inger túlekedésének rengetegében. Valahogy úgy, ahogy Keresztelő János is egyértelműen Jézus Krisztusra mutatott bizonyágtételében (János 3,30).

A SZENTLÉLEK RÁMUTAT A MEGVÁLTÓ JÉZUS KRISZTUSRA. (6–8)

Isten Fia, mennyei dicsőségéről lemondott, megalázta magát, érettünk. Ennek az isteni **lemondásnak egyre mélyebb fokozatai** vannak.

Isten Fia **emberré lett érettünk**, eljött a földre, az első karácsonyon. Ő a testet öltött Isten. Őbenne velünk van az Isten (Máté 1,23).

Isten Fia **meghalt érettünk** a kereszten. Ő a bűnbak. – Az Ószövetség nyelvét használva. Mert nekünk bűnbak kell, akit okolhatunk, felelősségre vonhatunk, hogy mi nyugodtan kisunyoghassunk a bajból. Isten megengedte, hogy Őrá vessük minden bűnünk konkrét vétkeit. Jézus Krisztus elhordozta bűneinket, hogy mi végre megbocsáthassunk egymásnak. Velünk van az Isten! Megbocsát az Isten! (Efezus 4,32)

Isten Fia azonban **ennél is mélyebbre szállt érettünk**, az örök kárhozat helyére. Ő az elveszetteket megkereső Isten (Máté 18,11). Péter levele is hírt ad erről (1Péter 3,19). Az Apostoli Hitvallásban is megvalljuk ezt a titkot: Alászállt a poklokra. Eltékozolt, elveszett, kárba vezett életünk börtönébe is utánunk jött, hogy onnan kihozzon bennünket. Velünk van az Isten! Megbocsát az Isten! Üdvösséget ajándékoz az Isten! (Titusz 2,11) Jézus Krisztusban adja mindezeket nekünk az Isten.

Szemléltetem, miért mondott le dicsőségéről értünk az Úr, miért lett emberré, miért halt meg értünk a kereszten, miért jött utánunk elveszett, kárba vezett életünk börtönébe... A parókia mindenkié. Jól is van ez így. A fenti raktárszobába valakik be akartak még vinni valamit, pedig az már teljesen tele volt. Azért, hogy beférjen, elkezdtek összébb rakni a szoba lomjait. Megemeltek egy nagy dobozt, amelyben itteni szolgálatom első évtizedének igehirdetéseit rendeztem el szép sorban. A doboz kiszakadt, és a sokszáz kazetta szétszóródott. A rag alá rugdalták az egészet, majd irgalmasan letakarták a szálnalmas halmot. Nincs jelentőségük a kazettáknak, hiszen már emléknem sem jó, talán meg sem szólal, kazettás magnóm sincs már. Az igehirdetések elvégezték szolgálatukat, amikor elhangzottak. Ki kell dobni mind! Mégis, ahogy észrevettem a sokszáz, gondosan megírt, széthullott, összetört magnókazettát, egy pillanatra megrendültem. Ennyi az emberi élet. Itt minden az enyészete. Itt minden aláhull, szétesik, szétszóródik, kárba vész, megannyi emberi igyekezet ellenére is. Én már össze nem szedem azokat soha. Jézus Krisztus azért jött utánunk, hogy összeszedje, üdvösséges rendbe állítsa szétesett, kárba vezett, kárhozatos életünket. A Szentlélek, a mai pünkösdőn, a korabeli Krisztus-himnuszon keresztül rámutat a megváltó Jézus Krisztusra!

A SZENTLÉLEK RÁMUTAT A MEGVÁLTÁS CSODÁJÁRA. (9–11)

Isten Fia, mennyei dicsőségéről lemondott, megalázta magát, érettünk. De Isten **felmagasztalta** Jézus Krisztust, mindenek fölé.

Isten felmagasztalta a Fiát úgy, hogy **feltámasztotta** Jézus Krisztust a halálból, a mi feltámadásunk zálogaként legyőzte a halált, és így a bűn, a betegség, a gonosz hatalmát (1Korinthus 15,20).

Isten felmagasztalta a Fiát úgy, hogy **felemelte Jézus Krisztust a mennybe**, oda, ahonnan eljött erre a világra. A menny egy konkrét hely, a láthatatlan világ. Ugyanakkor a menny az élet teljességének, az üdvösség boldogságának helye. A menny az a hely, ahol Isten az Úr, és ezt ott már mindenki elismeri, térdre borulva, a színről színre látásában (1Korinthus 13,12). Ahol pedig Isten az Úr, ott az ember újra eredeti szentségében és ártatlanságában él.

Isten felmagasztalta Fiát úgy, hogy **elküldte Szentlelkét** nekünk, Jézus Krisztus visszajöveteléig. A Szentlélek a világ teremtésétől kezdve munkált (1Mózes 1,2).

Pünkösdkor azonban Isten kitöltötte az Ő Lelkét népére, hogy Jézus Krisztus felmagasztalása által jelezze: **elfogadta Fia váltságáldozatát**. Mi tehát megváltott emberek vagyunk! Jézus Krisztus megalázta magát érettünk; – de felmagasztalta Őt az Isten; – feltámadt; – felment a mennybe, ahol minden térd meghajolt előtte; – majd elküldte Lelkét.

Isten ezekkel **megpecsételte** a megváltó Jézus Krisztus érettünk való alászállását, váltságáldozatát; – azzal, hogy felmagasztalta Őt. Olyan ez, mint amikor egy régen várt hivatalos papírra végre ráütik a pecsétet; – és ettől kezdve az érvényes, érvényben van; – határozata tény. Ez még nem jelenti azt, hogy a hivatalos papírral majd hasznosan élni is fognak. De ez a tényen mit sem változtat.

A megváltás ténye olyan tény, mint az, hogy Jézus Krisztus Úr! (11) A megváltó Jézus Krisztus az Úr. Ő a múlt, a jelen és a jövő Ura. Ő az egyén, a közösség, az egyház, a világ, a kozmosz Ura. Ő az élet, a halál és a történelem Ura. Ő a hívő ember életének Ura is. A megváltás mindig ez! Felragyog az egyetlen tény: Jézus Krisztus az Úr! Nincs más úr! Jézus Krisztus az Úr, aki megalázta magát, és akit felmagasztalt az Isten. Ám, nem elég, ha csak tudjuk ezt, de nem hisszük. Végképp nem elég, ha csak a színről színre látásban, elkésve döbbenünk rá erre.

Isten Lelke mutatóujj; – amely rámutat a megváltó Jézus Krisztusra; – valamint megpecsételi életünkben a megváltás tényét.

A SZENTLÉLEK RÁMUTAT A MEGVÁLTOTT EMBERRE. (1–5)

Pünkösdkor Isten kitöltötte az Ő Lelkét népére, hogy megtapasztalhassák a megváltás csodáját, hogy részesülhessenek abból; – mi is mindannyian. A Szentlélek a megváltás tényét csodává teszi számunkra. **A Szentlélek felbontja a pecséttel már érvényesített levelet**, és azt személyesen is érvényesíti számunkra, élővé és hatóvá teszi bennünk ezt a csodát.

Ezért mi nem csak a színről színre látásban borulunk le az Úr előtt, hiszen akkor már mindenki számára, a leghitlenebb számára is egyértelmű valóság lesz az Úr uralma. A Szentlélek által, Jézus Krisztusban, **mi már itt, ebben a világban is valljuk, hogy a megváltó Jézus Krisztus az Úr** (11). Ő a múlt, a jelen és a jövő Ura. Ő az egyén, a közösség, az egyház, a világ, a kozmosz Ura. Ő az élet, a halál és a történelem Ura. Ő a hívő ember életének Ura is. Számunkra ez nemcsak tény, nemcsak ismeret; – hanem szívbeli bizalom és engedelmisség; – vagyis számunkra ez a tény már itt megtapasztalt, megélt valóság, amely újjászüli az életünket, láthatóan megváltott emberekké formál bennünket (Galata 4,19).

A Szentlélek által hisszük, hogy velünk van az Isten, megbocsát az Isten, és üdvözít az Isten; – ahogy ezt a prédikáció első részében kifejtettük.

A Szentlélek által éljük az életünket, újjászületett népként, egyházként, új emberként. Erről írt az apostol a Krisztus-himnusz előzményeként (1–5). Erről az igeszakaszról már részletesen szoltam egy héttel ezelőtt. Most csak ismétlésként, és a teljes szakasz összefüggéseként figyeljünk erre. A Szentlélek által, Jézus Krisztusban, minden emberlétből fakadó szomorúság, reménytelenség, valamint minden itt megélt tragédia ellenére is van vigasztalás. A Szentlélek által, Jézus Krisztusban, minden rideg és határtalan emberi kegyetlenség ellenére is van irgalom és könyörület. A Szentlélek által, Jézus Krisztusban, minden önzés és hiú dicsőségvágy ellenére – elnézést a szószékre nem való kifejezésért, minden mérhetetlen emberi taplóság ellenére is – van alázat. A Szentlélek által, Jézus Krisztusban, minden gyarló széthúzás, szétszóratás, kárhoztatás ellenére is van Istennek kedves egység és üdvösség.

Olyan ez a Szentlélek által megújult élet, mint **amikor mágnes kerül a szétszórt vasreszelék közé**. Ahogy ott a mágnes, a legkisebb vasreszelékszemcse is minden vita nélkül, az igazodás boldog szabadságában találja meg helyét, az isteni üdvösséges rendben. Ilyen a megváltott ember, ilyen a megváltott nép: – aki nemcsak az értelmével tud a megváltás tényéről; – és nem csak elkésve, a színről színre látásban döbbenhetett rá erre a tényre, mert addig lezárva hagyta a pecsételt, pedig már érvényben lévő határozatot; – hanem Isten Lelke által részesülhetett is abban.

A Szentlélek „ujja” rámutat: – a megváltó Jézus Krisztusra; – rámutat a megváltás valóságára; – valamint rámutat a megváltott emberre.

Kedves Ifjú Testvéreim! Gyertek, tegyetek vallást a megváltó Jézus Krisztusról, mint megváltott emberek, akik részesültek a megváltás valóságából. Jöjjetek, íme minden készen van!

A Szerző a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke, a PRTA tanára, a MEÖT elnöke.

A LELKIPÁSZTOR KÖNYVESPOLCÁRA

A Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kara fontosnak tartja a lelkipásztorok tájékoztatását a legújabb szakirodalom tekintetében, ezért jelen lapszámunkban is egy „könyvajánlóval” jelentkezünk, mely azonban most rendhagyó módon két részletben kerül az Olvasók elé. Először néhány egyháztörténeti tárgykörbe tartozó könyvről olvashatunk ajánló sorokat dr. Szabó Előd jóvoltából, majd Tikász Ábel budapesti teológushallgató recenzióját olvashatjuk Richard B. Hays nemrég magyar nyelven megjelent művéről. (a Szerk)

Egyháztörténet:

Három olyan művet ajánlok most, amely ugyan korábban jelent meg, de mégis olvasásra, forgatásra és továbbgondolásra érdemes.

1. Luther válogatott művei 4. – Felelősség a társadalomért (Luther Kiadó, 2019.)

Ebbe a kötetbe azok a Luther-művek kerültek, amelyek inkább csak az utóbbi ötven évben kerültek az olvasói érdeklődés homlokterébe. Fő témái a világi hatalom és az engedelmesség vagy ellenállás kérdése, a lázadás és a háború, a török fenyegetés, a közerkölcs, a közoktatás, az uzsora, továbbá olyan vallási kisebbségek, mint az újrakeresztelők, a spiritualisták és a zsidók.

2. DIENES DÉNES–UGRAI JÁNOS: A Tiszáninnyi Református Egyházkerület története I-II. (Hernád Kiadó, 2017.)

Még a hazai egyháztörténet-írás megszakadt fejlődését, eredményeinek töredékességét ismerve is furcsának hat, hogy kutatói szempontból milyen feltáratlan terület a Tiszáninnyi Református Egyházkerület története. (Ennél talán már csak a Dunántúli Református Egyházkerület története a

még kevésbé feldolgozott...) Az eddigi hiányosságokon kíván enyhíteni a sárospataki szerzőpáros kétkötetes munkája.

3. JOACHIM GAUCK: Nyári fagyok – őszi kikelet. Visszaemlékezések. (Luther Kiadó, 2014.)

Joachim Gauck a Német Demokratikus Köztársaság időszakában evangélikus lelkészként kezdte pályafutását, majd az evangélikus egyház berkein belül rendszerellenzékiként a polgárjogi mozgalom egyik vezető alakja lett. A kommunista diktatúra állambiztonsága, a Stasi rendszeres megfigyelés alatt tartotta. A rendszerváltás eljövetelkor, az NDK békés forradalmában elszántan küzdött a polgárjogokért, az akkor alakult Új Fórum (Neues Forum) rostocki szervezetének lett tagja, később szóvivője. 1990-ben a Neues Forum jelöltjeként tagja lett az első szabadon választott keletnémet parlamentnek, a Népi Kamarának (Volkskammer). 2012-2017 között a Német Szövetségi Köztársaság szövetségi elnöke volt.

A Szerző tatai református lelképásztor, docens, a PRTA Szisztematikus-történeti Intézetének intézetvezetője.

AZ EVANGÉLIUMI HERMENEUTIKA NYOMÁBAN

Recenzió Richard B. Hays *Visszafelé olvasás*² című művéről

Írta: Tikász Ábel

Az idei Trianon-évforduló nyomán számtalan fórumon kerül elő a Horthy-korszak értékelése: mennyiben volt progresszív, keresztyén, antiszemita ez a közel negyedszázad, illetőleg, hogy mennyiben járult hozzá az akkori magyar politika a háború elvesztéséhez, a második magyar hadsereg és a vidéki zsidóság pusztulásához. Kézen fekvő lenne történelmi forrásként a kormányzó *Emlékiratait*³ használni. Azonban több kutató is kiemeli, hogy nem tekinthető relevánsnak ez a 1953-ben született összegzés a világháború értékelését illetően, hiszen a világháború kudarca és a holokauszt napvilágra kerülése egyfajta hermeneutikai paradigmaváltást generált, s minden 1920 és 1944 között lezajlott eseményt már ennek tükrében lát.

Valami hasonló hermeneutikai paradigmaváltásról szól Richard B. Hays *Visszafelé olvasás* című munkája is, mely 2019 decemberében jelent meg a Hermeneutikai Kutatóintézet gondozásában. A szerző célja kettős. Egyrészt be akarja mutatni, hogy Krisztus feltámadása révén milyen hermeneutikai paradigmaváltás történt az Ószövetség olvasását illetően, s ennek nyomán hogyan értelmezték az evangélisták Izrael szent iratait. Másrészt egy régi-új evangéliumszerű hermeneutikára hívja a mai olvasót, amely nem veti el a történetkritikai megközelítést, hanem a

2 RICHARD B. HAYS (2019): *Visszafelé olvasás* (Figurális krisztológia és a négyszeres evangéliumi tanúságtétel), Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest

3 HORTHY MIKLÓS (1990): *Emlékirataim*, Európa Könyvkiadó, Budapest

szöveg posztkritikai olvasatát állítja a szemlélődő elé. Ehhez a bölcs olvasathoz mintaként éppen az evangéliumok Szentírás értelmezését bocsátja az olvasó rendelkezésére.

Maga a szerző nem holmi pietista naivságból választja ezt az iskolát. Egyrészt nyomon követhető a posztmodern irodalom hatása, melyben az intertextualitás révén párbeszéd nyílik a szövegek között, s ebbe a dialógusba az író, és az olvasó egyaránt bevonódhat. Másrészt sokéves tudományos munka gyümölcse ez a hat előadás, mely Cambridgeben hangzott el először 2013-2014 fordulóján, s az előszóban a szerző őszintén tárja olvasója elé mindazokat a könyveket, tanulmányokat, de legfőképpen munkatársakat és tanítványokat, akik formálták álláspontját. S talán pont ez az aspektus ennek a munkának a legnagyobb értéke: miközben az Ószövetség és Újszövetség dialógusáról beszél, ő maga is párbeszédet folytat tudományterülete legnagyobb gondolkodóival.

A szerző nem kanonikus, hanem egy lehetséges keletkezési sorrend szerint tárgyalja az evangéliumokat. Ez is egyfajta intertextualitás, függőségi viszony, hiszen Márk volt az első tanúságtevő, munkáját felhasználva írt Máté és Lukács, miközben az utóbbi ismerte az előbbit. Ehhez a képlethez Hays szerint felesleges a Q-forrást feltételeznünk, viszont a Septuaginta használatát annál inkább. A szerző másodlagos célja, hogy feloldja a szinoptikusok és a János közti feszültséget: az evangéliumok tanulmányozása során világossá vált számára, hogy a céljuk közös, mind a négyen azt akarják nyilvánvalóvá tenni, hogy Jézus nem egyszerűen az Emberfia, hanem ő az isteni jelenlét megtestesülése.

Hays előadásainak alaptétele, hogy az Ószövetség olvasását az Újszövetség tanulmányozása nyomán, az Újszövetség olvasását pedig az Ószövetség ismerete révén sajátíthatjuk el. Ennek a kettős látásnak a módszere a figurális olvasat, melyben az időben elváló események egymást értelmezik, s ezáltal egy összetett jelentésrendszer keletkezik. A figurális olvasatban az időben eltérő szövegek dialógusra lépnek és egymást magyarázzák. Az evangélium az Ószövetség által nyer gyökereket, s így nem válhat élmény vagy érzelemközpontú tanná, hiszen az atyák életén és a próféták bizonyágtételén keresztül válik nyilvánvalóvá, hogy a bűn büntetést érdemel, hogy a szerető Isten, igazságos Isten is, hogy a megváltás és az új élet nem egy belső út vagy egy individuális érzés csupán, hanem túlmutat a jelenlegi világ keretein.

Az Ószövetség evangéliumi olvasatát a locus classicusok közül az emmausi tanítványok történetének magyarázatával kezdi Hays, felhívva a figyelmet arra a bizonyos hermeneutikai szakadékra, mely Krisztus feltámadása nyomán keletkezett. Hiszen hiába ismerik a tanítványok Mózeset és a prófétákat, el kell indulniuk visszafelé, s mindezek fényében értelmezni az Ószövetséget. Ez az alapgondolat ihlette Hays előadássorozatát. Ez az evangéliumszerű hermeneutika kulcsa, mely Jézus szavaival így hangzik: „*ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem, mert én rólam írt ő.*” Ez a régi-új megközelítési mód sértetlenül hagyja az Ószövetség irodalmi-történeti jelentését, hiszen ezek figyelembevételével hívja elő a figurális olvasatot. Fontos látnunk, hogy nem elszórt Messiási-jövendölésekről van itt csupán szó, hanem arról a hermeneutikai kulcsról, hogy Izrael története Jézus történetében ér el a narratív csúcspontra, s ez az olvasat csak a

tanítványi és az asztali közösségben valósul meg, élhető meg igazán. Így tehát a meghalt és feltámadt Jézus az, aki megtaníthat az Ószövetség olvasására.

Az emmausi tanítványok története egyből Lukács evangéliuma elejére irányítja olvasóját, amelyet *Aki megváltja Izraelt* című fejezetben tárgyal Hays. Az az értetlenség, mely nemcsak a tanítványok, hanem az első olvasóban is felmerült, bennünket is megkönyvékeztet: miért maradt el Izrael megváltása? Angyali üdvözlet és dicsőítő ének hirdette a Lukács-prológusban a Messiás érkezését, miközben a lukácsi narratíva jelentős részét csak rejtett utalások kísérik, melyet számos újszövetségkutató kezdetleges, alulról-jövő krisztológiaként jellemez. Ezzel a ténnyel száll vitába Hays, megkérdőjelezve, hogy van-e egyáltalán értelme Máté és János evangéliumát felülről-jövő, Márk és Lukács evangéliumát pedig alulról-jövő krisztológiaként jellemzi. Mindamelllett, hogy ez egy 19. századi modernista, fejlődésorientált nézet, nem számol az evangéliumok egységes irodalmi modelljével, s azzal a szerzői szándékkal, mely minden esetben egy adott koncepció mentén rajzolta meg Jézus narratív identitását. Ebből a négy portréból, vagy a hays-i meghatározást követve, négy szövegből, a kanonikus és keletkezési rendben is az utolsó kettőre szeretnénk most irányítani a figyelmet. Tesszük ezt azért, mert jelen írásnak nem célja tartalmi összefoglalót adni a könyvről, csupán a főbb gondolatok előtérbe állításával a könyv és a Könyv párhuzamos olvasására bátorítani az olvasót, másrészt Hays kitér arra, hogy Lukács evangéliuma áll a legközelebb az Egyház Szentírás olvasásához, János felülről-jövő krisztológiáját pedig sokan problematikusnak, és kihívást támasztónak tartják a posztmodern korban. Nézzük tehát meg, ezt a sokat ígérő kettőt.

Figyelmesen újraolvasva a harmadik evangélium szövegét, az emmausi tanítványokkal egyetemben kérdezzük, Jézus több volna, mint „*cselekedetben és szóban hatalmas próféta?*” Lukács válasza és módszere szinte tökéletes, mintha Izrael történetét hallgathatnánk meg új hangszerelésben, Jézus történetén keresztül. Így halad végig az egész evangéliumon az ígéret és a beteljesedés feszültsége, s miközben a szereplők ajkán ószövetségi ígérek és előképek sora szólal meg, az olvasónak egyszerűen déjja van érzése támad, mintha Isten egykori cselekvése, más díszletek között újra valóság lenne. Apró motívumok törnek elő csupán: a geneológia végén megjelenő Jézus, a felülről szemlélt Jeruzsálem, az Istennek hálát adó leprás, de mindezek teszik egyre erősebbé és biztosabbá az olvasó meggyőződését, hogy voltaképpen a szabadító és eljövendő Jahve, valamint az evangéliumi narratíva Jézusa egy és ugyanaz a személy. A nagyívű bevezetés után így csak apró jelzéssel találkozhat Lukács olvasója, mégis Emmausból visszatérve, újra és újra olvasva a szöveget a feltámadott Úr Krisztussal találkozik. Ennek lehet bizonyítéka, hogy Lukács a márki narratívából átvett Istent és Jézust szétválasztó igéket feloldja, s végül a 24. fejezetben a két tanítvány, bár értetlenül, de kimondja, hogy Jézus Izrael üdvözítője.

A negyedik evangélista az, aki a leghatározottabban száll síkra a visszafelé olvasás mellett. Ennek egyik oka lehet az evangélium keletkezési ideje, hiszen a Jeruzsálemi templom pusztulása után létszükségletté vált tisztázni a templomhoz, a zsidó ünnepekhez és szokásokhoz való viszonyt. Így János már az első fejezetben hívja olvasóját: „*Jöjj, és lásd meg azt, akiről Mózes és a próféták írtak*”. Mindezek ellenére kevés konkrét ószövetségi idézettel találkozhatunk, a feltámadás történetben például egyáltalán nem, ugyanis János célja nem egyszerűen az illusztrálás vagy a

történet mélyítése, mint a szinoptikusoknál, hanem a felidézett ószövetségi alakok, képek, elképzelések, melyek leginkább a Zsoltárok könyvéből valók, maguk alakítják az eseményeket. János felfogásában Jézus személyétől elválaszthatatlanok Izrael szent szövegei és hagyományai, a Mester a Tórát nem hatályon kívül helyezi, hanem felvállalja és átformálja azt. Így lesz Jézus a szukkót megtestesítője, habár a templom már nem áll, ő maga lesz élő víz és fény. Vagy így kap új értelmet a manna, Zakariás pásztorokról szóló próféciája, az Izrael messiási váradalmait beteljesítő, apolitikus Jézus alakjában. János olvasatában minden zsidó hagyomány, szokás és előkép egy személyben lesz valósággá, s így lesz Jézus templommá. Ő nem csupán egy hely, ahol lehetséges a találkozás az Istennel, hanem Ő maga az Isten, aki eljött és megszabadít, hogy közösségébe vonhasson bennünket. János is a figurális olvasatra tanít, a Szentírás, Izrael története és a templom csak a feltámadott Jézus által értelmezhető.

Négy evangélium, négy csodálatos szólama a feltámadás dicsőségének. Hays ezekben nem a krisztológia fejlődési stádiumait látja, hanem négy különböző, hol disszonáns, hol konszonáns bizonyoságtételt. Márk finoman és visszafogottan egy eszkatologikus titokba avatja be olvasóját, Máté egészen világossá teszi, hogy Jézus élete az Ószövetség beteljesedése, Lukács az ígélet és beteljesedés összjátékára, János pedig a preegzisztens Logoszra figyel. S mindezt az Ószövetség tükrében teszik, egyen-egyenként megtanítva annak helyes olvasására.

Hays előadásai végén programot is ad olvasójának: meglelni és megtanulni a négyoldalú, evangéliumi hermeneutikát. Amely elszakad a literalizmus és racionalizmus mellékvágányaitól, amely elsajátít egy komplex költői érzékenységet, és a marcionista elhajlásokat elvetve meglátja a Szentírás narratív egységét, a szöveg belső lüktetését, annak intertextuális és metaleptikus áthallásait. Az evangéliumi hermeneutika tehát nem más, mint a kereszt és a feltámadás fényében meglátott Ószövetség, melyben felsejlik Izrael Istene, akit így neveznek: Jézus Krisztus.

Hays műve bölcsességre tanítja és hívja olvasóját. Ahogyan az evangélisták egykor Krisztusban látták beteljesedni és folytatódni Izrael Istenének munkáját, így állhatunk be mi is az apostolok, egyházatyák, reformátorok, hitvalló őseink sorába, hogy a hit szemével olvassuk az evangélisták tanúságát, hogy végül mi magunk is tanúvá váljunk.

A Szerző III. éves teológushallgató a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karán.

„Tiszta vizet hintek rátok, hogy megtisztuljatok. Minden tisztátalanságotoktól és minden bálványotoktól megtisztítlak benneteket. Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek: eltávolítom testetekből a kőszívet, és hússzívet adok nektek. Az én lelkemet adom belétek, és gondoskodom róla, hogy rendelkezéseim szerint éljete, törvényeimet megtartsátok és teljesítsétek.”

(Ezékiel 36,25-27.)

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

1. Kérjük, hogy lapunkba szánt írásait az alábbi irányadó formai követelményeknek megfelelően küldjék el *Szerkesztőségünknek*: a szöveget balra zártan (vagy sorkizártan), Times New Roman betűtípusban, 12 pontos betűmérettel, egyes sorközzel, valamint 2,5 cm-es margóval készítsék el.

2. Kérjük, hogy tudományos igényű cikk esetén a lábjegyzetek folyamatos számozással következzenek egymás után.

3. Példák a lábjegyzetelésre:

Egy szerző esetén: SZERZŐ (ÉVSZÁM): Cím, Kiadó, Kiadás helye, oldalszám.

Több szerző esetén: Főszerkesztő neve (ÉVSZÁM, SZERK): Cím, Kiadó, Kiadás helye, oldalszám.

Tanulmány esetén: SZERZŐ (ÉVSZÁM): Tanulmány címe. In: SZERKESZTŐ (ÉVSZÁM, SZERK): Kötet címe. Kiadó, Kiadás helye, oldalszám.

Folyóiratcikk esetén: SZERZŐ (ÉVSZÁM): Cikk címe. In: FOLYÓIRAT CÍME, évfolyama, lapszáma, oldalszám (-tól-ig).

4. Tudományos igényű cikk küldése esetén kérjük, ne készítsenek teljes bibliográfiát, hanem a fentebb látható módon lábjegyzetelésben jelezzék a hivatkozott mű adatait.

5. Kérjük, hogy amennyiben a részünkre megküldött írást a későbbiekben máshol megjelentetik, a megjelentetésnél mindenképpen jelezzék, hogy az adott írás már megjelent egyszer a Pápai Kollégiumi Lapok hasábjain.

6. Hasonlóképpen, ha olyan írást küldenek részünkre, mely már egyszer megjelent egy másik lapban, legyenek kedvesek ezt megírni *Szerkesztőségünknek*, hogy a megjelentetés alkalmával ezt jelezhessük.

7. Szerzőink számára tiszteletpéldányt biztosítunk.

* * *

KÖVETKEZŐ LAPZÁRTA: 2020. SZEPTEMBER 15.

A Pápai Kollégiumi Lapok a Pápai Református Teológiai Akadémia diákújsága. Nyomatott a Teológiai Akadémián. Írásait, észrevételeiket a Szerkesztők az alábbi elérhetőségre várják: pklujsag@gmail.com.

